

D. N.

19/8 1946

Regeringen och det ryska avtalet

Statsministern har talat om det ryska handelsavtalet i Nora och Kumla, handelsministern har diskuterat samma sak i Hultsfred. Efter dessa prestationer kan vi skapa en svensk variant av ordstävret att vad som är sant i Jena är lögn i Heidelberg. Ty ingen kan läsa referatet av de båda föredragen utan att få klart för sig att vad en minister förkunnar i Nora är väsensskilt från det som en annan minister förkunnar i Hultsfred.

Låt oss först höra på handelsministern. Statsrådet Myrdal förklarar att alla uppgifter om att regeringen på senare tid ändrat sina planer är falska. De utredningar som efter Moskvaförhandlingarnas hemkomst i juni lämnats om våra leveransmöjligheter till Ryssland har visserligen inneburet en "liten överraskning", men av en art rakt motsatt uppgifterna i pressen; "de har vi-

sat något gynnsammare leveransmöjligheter än vad jag för min del skulle ha i förväg vågat säkert räkna med". Någon motsättning mellan regeringen och industrin har, fortsätter hr Myrdal, icke förelegat. Efter dessa allmänna satsar är det en överraskning att höra hr Myrdal förklara att handelsavtalets genomförande i den ursprungligen tänkta formen "möter vissa särskilda svårigheter just i dagens trängda läge i fråga om både arbetskraft och råvaror, i synnerhet som vissa av de ryska önskemålen gällt hårt belastade industrier", vidare att utredningarna därför blivit mera tidskrävande än man tänkt sig och att man "i vissa hänseenden icke kunnat helt tillmötesgå de ryska importönskemålen". Själva avtalet motiverar handelsministern, som nyss talat vackra ord om frihandeln, med att vi bör sälja åt öster likaväl som åt väster, dvs. han understryker att avtalet främst är betingat av politiska, icke av ekonomiska skäl. Givet är att han samtidigt anklagar motståndarna för politiska, osakliga motiv.

En punkt i hr Myrdals anförande bör behandlas för sig. Enligt hans påstående är andan i kritiken av det ryska avtalsförslaget densamma som i "folkstormen till förmån för dr Eichfuss och hans baltiska med-

bröder i de tyska uniformerna". Det är lyckligtvis icke mer än två eller tre svenska politiker av vilka man kan vänta sig en sådan läghet som att i efterhand håna de balter som Sverige i höstas tvangs att deportera till Ryssland.

I statsministerns tal är tonen och uppgifterna andra. Inga utfall mot pressen, inga försäkringar om att regeringen förutsett allt och icke på någon punkt ändrat sig, inga beyrändanden att regeringen och industrin varit av samma mening rörande leveransmöjligheterna. Tvärtom erkänner hr Hansson — ehuru indirekt, såsom det höves en politiker — att man måst ändra de ursprungliga planerna. "Vår prestationsförmåga måste ju emellertid vara bestämmande för våra åtaganden, det är en så självklar sak att den knappast skulle behöva framhävas... Undersökningarna har visat... att vår prestationsförmåga icke möjliggör tillmötesgående av den andra partens alla önskemål i fråga om våra leveranser. Ett förslag har därefter från svensk sida framlagts och är nu föremål för prövning."

Vilken av de båda versionerna som är den mera med sanningen överensstämmande lär knappast ens den i själva sakfrågan icke insatte tveka om. Handelsministern har förvärvat sig den påståendet ställningen att en emfatisk dementi från hans sida nästan är liktydig med en bekräftelse. Båda ministrarnas redogörelser är överslättande och därför missvisande, men statsministerns är icke på någon punkt direkt felaktig.

Var och en som följt debatten i frågan vet att man på regeringshall från början tänkte sig att den önskelista som de svenska underhandlingarna förde med sig från Moskva i allt väsentligt skulle visa sig acceptabel. Därför ifrågasattes också att handelsavtalet skulle beslutas av riksdagen under vårsessionen, dvs. i juni eller början av juli; om så icke blev möjligt skulle i varje fall riksdagen få saken sig förelagd i början av augusti. Tror verkligen någon att då frågan ännu i slutet av augusti icke kommit ur det förberedande stadiet detta visar att regeringen räknat rätt? Tror till äventyrs rent av någon att regeringen, såsom hr Myrdal påstår, från början varit mera pessimistisk om leveransmöjligheterna än de sedan gjorda undersökningarna visat vara rimligt? Förstår icke de flesta att regeringen räknat fel, att den förberedande handläggningen av ärendet varit slarvig, att presskritiken i väsentliga punkter varit befogad, att de i sommar gjorda utredningarna visat omöjligheten av ett fullföljande av de ursprungliga planerna och att regeringen nu är stadd på en reträtt som icke är mindre välkommen därför att hr Myrdal och några särskilt våldresserade tidningar söker dölja den med fanfarer?

H 10

1/5

i
v
t
i
r
e
e
c
r
l
s
C
C
d
l
s
t
a
d
t
a
d
g
s

21/8

Kursverksamheten vid Stockholms högskola

har lagt upp en kvällskurs i ryskt språk och rysk kultur. Härom är i och för sig intet annat än gott att säga. Men det första föredraget i serien — hållet av fru Eva Palmær-Johansson, Ny Dags-redaktörens maka — hade karaktären av primitiv Sovjetpropaganda. Allt i Ryssland beskrevs som överlägset: sociallagstiftningen skapade trygghet — som om detta ej vore fallet hos oss — barnen var godsinta och begåvade, undervisningen tycktes överlägsen den svenska osv. Det kända förhållandet att en social gradering föreligger redan i fråga om utbildningsmöjligheterna "trodde" fru Palmær var felaktigt. Inte ett ord om diktaturen, frihetsinskränkningarna, in-

Det verkliga saken är enkelt. Regeringen, eller i varje fall flera av dess medlemmar, tänkte sig från början ett genomdrivande av avtalsförslaget i dess ursprungliga form; den ryska önskelistan skulle godtas. Då industrin framhöll det orimliga häri — vilket såväl regeringen som förhandlarna tidigare borde ha insett — sökte särskilt en regeringsledamot framvinga underkastelse genom skilda, av Dagens Nyheter tidigare omnämnda förslag: en fullmaktslag skulle förmå industrierna att bryta redan ingångna avtal, planerna på bostadsbyggande i Sverige skulle nedskäras, bristen på bostäder i vederbörande industricentra skulle avhjälpas genom att de för produktion åt Ryssland sysselsatta arbetarna förlades i baracker. Industrins motstånd, pressens kritik och en rad statsråds förnuftiga oro gjorde dessa planer om intet. I stället fick det tilltänkta handelsavtalet göras om. Blott till omkring hälften av det föreslagna kreditbeloppet kunde man erbjuda Ryssland sådana varor som var upptagna på den önskelista vilken från början närmast ansetts bindande. I övrigt får man, om kreditbeloppet skall bevaras oförändrat, antingen lämna ryssarna varor av annan art eller förlänga avtalstiden.

Det är naturligt att regeringspartiet icke vill medge detta; ett sådant medgivande vore för vissa ministrar en blamage som kunde inses av varje politiskt intresserad. Det är behagligare att vika under ylande mot den sakliga och segrande kritiken. Men hemlighetsmakeriet kan, så länge pressen är fri, inte drivas i tillräcklig skala för att helt dupera publiken.

komstskillnaderna, den sociala hierarkin. Att dylik agitation meddelas under sken av undervisning vid en institution som står under kontroll av Stockholms högskola — genom inspektör professor Ahlmann — och som åtnjuter understöd av Folkuniversitetsföreningen är nästan otroligt. Icke ens under nazismens glansperiod gick det så långt att kända svenska nazister uppträdde som undervisare rörande Tyskland vid svenska bildningsanstalter. Sådana föredrag fick hållas i Riksföreningen Sverige-Tyskland och liknande halvnazistiska organisationer. Om kursverksamheten vid Stockholms högskola fortsätter på den inslagna vägen, förverkar den helt det förtroende som den hittills av goda skäl åtnjutit.